

מפקדת קצין החינוך והנוער הראשי מערך החינוך – ענף תורה והסברה מדור מורשת וידיעת הארץ

חיים נחמן ביאליק (1873-1934)

חיים נחמן ביאליק היה משורר, סופר, מתרגם ועורך, מגדולי היוצרים העבריים בתקופת התחיה הלאומית היהודית שהחלה בסוף המאה התשע עשרה.

נולד ב- 1873 בכפר ראדי שבאוקראינה. בהיותו בן שבע התייתם מאביו ונשלח לבית סבו בעירה ז'יטומיר שברוסיה, שם קיבל חינוך יהודי מסורתי. כבר בילדותו החל ללמוד בעצמו ספרי פילוסופיה עבריים, ויצירות של סופרים עבריים בני תקופת ההשכלה. בהיותו בן חמש

עשרה, עבר ללמוד בישיבת וולוז'ין, שברוסיה - אחת הישיבות החשובות במזרח אירופה בתקופה זו. בעת לימודיו בישיבה נחשף ביאליק לראשונה להגותו של "אחד העם" (שמו הספרותי של אשר גינצברג - מייסד זרם "הציונות הרוחנית" בתנועה הציונית) והתרשם ממנה מאוד.

בין השנים 1900 ל- 1920 עסק ביאליק בפעילות ספרותית ענפה כיוצר וכעורך בעיר אודסה, שהייתה באותה תקופה לאחת הערים המרכזיות באימפריה הרוסית. יחד עם חבריו לחוג הסופרים העבריים באודסה - ייסד את הוצאות הספרים העבריות "מוריה" ו"דביר".

בנוסף לכך החל ביאליק באיסוף, תרגום ועיבוד מדרשי חז"ל ובכינוסם למה שנודע בהמשך כ"ספר האגדה". כמו כן אסף ביאליק וערך את יצירותיהם של משוררי תור הזהב בספרד ותרגם לעברית מיצירותיהם של גדולי הספרות העולמית.

במאי 1903, מיד לאחר פרעות קישינב, נשלח ביאליק על ידי "הוועדה ההיסטורית היהודית" לעיירה קישינב, שברוסיה, כדי לגבות עדויות על הפוגרום בו נרצחו ארבעים ותשעה יהודים ומאות נפצעו. בהשפעת שליחותו לקישינב חיבר ביאליק את הפואמה "בְּעִיר הַהֲרָגָה" - בו מתואר הפוגרום במלוא אימתו וזוועתו. פרסומה של הפואמה, בה מתואר חוסר האונים של היהודים מול תוקפיהם, עורר זעזוע קשה בעולם היהודי והשפיע על הקמת ארגון "ההגנה העצמית" באודסה בידי זאב ז'בוטינסקי.

בשנת 1907 נבחר ביאליק כנציג של אודסה לקונגרס הציוני השמיני בהאג, בו שימש נציג מובהק של זרם "הציונות הרוחנית" בהנהגתו של "אחד העם".

כמו "אחד העם" התנגד גם ביאליק בראשית דרכו לפעילותו המדינית של הרצל, ואף כתב באירוניה על חיבורו של הרצל "מדינת היהודים" לאחר פרסומו בשנת 1896. כמו כן, סבר אף ביאליק כי על התנועה הציונית לבנות את המדינה כמרכז לאומי-רוחני ולהשקיע בפיתוח תרבות עברית-יהודית ולא רק

מפקדת קצין החינוך והנוער הראשי מערך החינוך – ענף תורה והסברה מדור מורשת וידיעת הארץ

בהקמת מקלט פיזי לעם היהודי בארץ ישראל. אולם, הפרעות ביהודי רוסיה בסוף המאה התשע עשרה ובראשית המאה העשרים השפיעו על תפיסת עולמו בשאלת הצורך בהקמת מדינה יהודית עצמאית.

בשנת 1924 עלה ביאליק לארץ ישראל והתיישב בתל אביב, שם לקח חלק מרכזי בעיצוב חיי הרוח והתרבות של העיר העברית הראשונה ושל הישוב היהודי כולו. בין השאר יזם את הקמת "אגודת שוחרי האוניברסיטה העברית", היה לאחד משני נשיאי "ועד הלשון העברית" וסייע להקמת התיאטרון העברי, האופרה ומוזיאון תל אביב. ביאליק היה אף המייסד של אירועי "עונג שבת" - כינוסים שנערכו באולם "אוהל שם" בתל אביב בשבת אחר הצהריים בהם עסקו דתיים וחילוניים בלימוד ובשירה של יצירות מהמסורת היהודית לצד יצירות עבריות חדשות.

בקיץ 1934 נסע ביאליק לווינה, שבאוסטריה לטיפול במחלת כליות ממנה סבל. בכ"א בתמוז תרצ"ד - 1934 נפטר בבית החולים בווינה והוא בן שישים ואחת.

ביאליק, שנחשב החשוב במשוררי ישראל בעת החדשה, זכה לכינוי "המשורר הלאומי" ולהכרה רחבה ולהוקרה מיוחדת בתרבות העברית המתחדשת. רבים משיריו ומפזמוניו הולחנו ויצירותיו נכנסו לקאנון הספרות העברית.
